

Keyboard Harmony

Harmony 1st Year

**ΑΠΕΥΘΕΙΑΣ
ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ**

Α' Έτος Αρμονίας

ΝΙΚΟΣ ΤΣΙΑΝΤΑΣ

Keyboard Harmony
Harmony 1st Year

**ΑΠΕΥΘΕΙΑΣ
ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ**

Α' Έτος Αρμονίας

Ελληνο-Αγγλική Έκδοση

ΝΙΚΟΣ ΤΣΙΑΝΤΑΣ

Copyright © 2018 Νίκος Τσιάντας

Απαγορεύεται η με οποιαδήποτε μέσο και τρόπο ολική ή μερική αναδημοσίευση, διασκευή ή αντιγραφή του παρόντος βιβλίου, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του συγγραφέα.

Επιμέλεια έκδοσης: Νίκος Τσιάντας

Σχεδιασμός εξωφύλλου: Νικολέττα Μεγαρχιώτη

Επιμέλεια μετάφρασης: Ελένη Παππά

Εκτύπωση: Τεντολούρης Δημήτριος Α.Ε

Μυροφύλλου & Μεγάρχης, 42132 Τρίκαλα - Τηλ. 2431028700

Email: tenprint@otenet.gr

ISMN: 979-0-9016111-6-0

Γ΄ Έκδοση Μάρτιος 2018

Εκδότης: Νίκος Τσιάντας

Κωλέττη 4, 42131 Τρίκαλα

Email: info@nickmusic.gr

Website: www.nickmusic.gr

Copyright © 2018 Nikos Tsiantas

No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form or by any means, without prior written permission from the author.

Redaction editing: Nikos Tsiantas

Cover design: Nicoletta Megarhioti

Translation: Eleni Pappa

Printing: Tentolouris Dimitrios A.E

Mirofillou & Megarhis. 42132 Trikala - Tel.2431028700

Email: tenprint@otenet.gr

ISMN: 979-0-9016111-6-0

Third Edition March 2018

Publisher: Nikos Tsiantas

4, Koletti Street, 42131 Trikala

Email: info@nickmusic.gr

Website: www.nickmusic.gr

Περιεχόμενα /Contents

• Αντί Προλόγου /Preface.....	5
• Ευθεία κατάσταση Συγχορδιών /Chords in Root Position	9
Ασκήσεις /Exercises	24
• Α΄ Αναστροφή Συγχορδιών /Chords in First Inversion	25
Ασκήσεις /Exercises	38
• Β΄ Αναστροφή Συγχορδιών /Chords in Second Inversion	39
Ασκήσεις /Exercises	54
• Α΄ & Β΄ Αναστροφή Συγχορδιών /Chords in First and Second Inversion	55
Ασκήσεις /Exercises	66
• Πτώσεις /Cadences	67
Ασκήσεις /Exercises	80
• ΙΙΙ & VII Συγχορδία /III – VII Chord.....	81
Ασκήσεις /Exercises	86
• Επαναληπτικές Ασκήσεις Α΄ έτους /Review Exercises: Harmony, Year Α΄	87

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ /APPENDIXES

• Παράρτημα Α /Appendix Α	91
Κλίμακες /Scales	
• Παράρτημα Β /Appendix Β	95
Συγχορδίες /Chords	
- Πίνακας 1: Συμβολισμοί, Αναστροφές /Table 1: Roman numerals, Inversions, Symbols	
- Πίνακας 2: Δάνειες, Αλλοιωμένες /Table 2: Borrowed, Altered chords	
• Παράρτημα Γ /Appendix Γ	97
Προτάσεις πιανιστικής συνοδείας /Suggestions for chordal accompaniment	

Αντί προλόγου

Το βιβλίο αυτό είναι αποτέλεσμα πολυετούς διδακτικής εμπειρίας στον χώρο των Ανώτερων Θεωρητικών. Απευθύνεται πρωτίστως σε καθηγητές και σπουδαστές του Ειδικού και του Υποχρεωτικού μαθήματος της Αρμονίας, αλλά και σε καθηγητές ή/και σπουδαστές οποιασδήποτε άλλης σχολής ή οργάνου που περιλαμβάνει το μάθημα της Απευθείας Εναρμόνισης.

Έχει ως στόχο, μέσω συγκεκριμένων ασκήσεων, να βοηθήσει τον σπουδαστή, αφ' ενός να κατανοήσει βαθύτερα την αρμονική σχέση μεταξύ συγχορδίων – κλιμάκων και όλων των αρμονικών κανόνων που ισχύουν. Αφ' ετέρου, να αντεπεξέλθει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο σε πιθανές εξετάσεις.

Απευθύνεται επίσης και σε μουσικούς που θέλουν, κυρίως σε πρακτικό επίπεδο, να κατανοήσουν και να προσεγγίσουν με απλό και εύκολο τρόπο τα είδη και τις διάφορες θέσεις των συγχορδίων, τον τρόπο που αυτές συνδέονται μεταξύ τους, τις κλίμακες (οι οποίες αποτελούν τη βάση της τονικής μουσικής), αλλά και να προχωρήσουν στην εκμάθηση μιας «τυπικής» συνοδείας στο πιάνο. Με πολύ απλά λόγια, έχοντας κανείς μια μελωδική γραμμή, άμεσα να είναι σε θέση να την εναρμονίσει, απλά και σωστά.

Για την εκμάθηση των ασκήσεων επιλέχθηκε η κλειστή θέση, θεωρώντας τη ως εύκολη για ξεκίνημα, καθώς ο σπουδαστής χειρίζεται μία φωνή στο αριστερό χέρι (μπάσο) και τρεις φωνές στο δεξί (τενόρο – άλτο – σοπράνο). Προσωπική μου άποψη είναι ότι, εάν κανείς μελετήσει πρώτα τις ασκήσεις σε κλειστή θέση, μπορεί πολύ εύκολα να κάνει το ίδιο και σε οποιαδήποτε άλλη θέση. Γι αυτό το λόγο, στο τέλος κάθε άσκησης, υπάρχουν κάποιες διαδοχές συγχορδίων που πρέπει να εκτελεστούν από μνήμης στο πιάνο σε διαφορετικές θέσεις πέραν της κλειστής.

Στο τέλος κάθε κεφαλαίου παρατίθενται σε διάφορες κλίμακες ασκήσεις με μελωδίες, ανάριθμα και αριθμημένα βάσιμα, τα οποία καλείται ο σπουδαστής να εναρμονίσει στο πιάνο. Οι περισσότερες από αυτές τις ασκήσεις αρχίζουν σε κλειστή θέση, βοηθώντας με αυτό τον τρόπο τον σπουδαστή να μπορέσει να εφαρμόσει άμεσα, ό,τι έχει μελετήσει στα προηγούμενα κεφάλαια.

Ένα μεγάλο μέρος της αποτελεσματικότητας των ασκήσεων βασίζεται στη διατήρηση του δακτυλισμού, όπως ακριβώς αναγράφεται στις ασκήσεις. Μόνο έτσι ο σπουδαστής θα αποκτήσει την ικανότητα να παίζει, να μεταφέρει και να εναρμονίζει με ευκολία, από κλίμακα σε κλίμακα, οποιαδήποτε άσκηση του δοθεί.

Η επιλογή των κλιμάκων στις οποίες έχουν γραφεί οι ασκήσεις καλύπτει διάφορους βαθμούς δυσκολίας. Έχουν επιλεγεί μείζονες και ελάσσονες κλίμακες μέχρι τέσσερις αλλοιώσεις, που αποτελούν το σύνηθες πεδίο του εκπαιδευτικού επιπέδου. Οι ασκήσεις στο παρόν βιβλίο είναι ίδιες στις μείζονες και στις σχετικές τους ελάσσονες κλίμακες, με μικρές διαφοροποιήσεις κάθε φορά (ιδιαίτερα στις ελάσσονες κλίμακες), καταδεικνύοντας την μεταξύ τους σχέση.

Ο τρόπος παράθεσης των κλιμάκων κάθε είδους (όπως αυτές παρουσιάζονται στο Παράρτημα Α), τόσο στην φυσική όσο και στην εναρμόνια μορφή τους, στοχεύει στην άμεση κατανόηση και τον εντοπισμό των «διαφορών» τους. Τελικός σκοπός, να βοηθήσει αυτή η παράθεση τον σπουδαστή σε θεωρητικό και σε πρακτικό επίπεδο ώστε να μάθει "επιτέλους" τις κλίμακες και τον οπλισμό τους.

Ακολουθούν πίνακες στους οποίους περιγράφονται η ονομασία, το είδος και ο συμβολισμός των συγχορδιών που χρησιμοποιήθηκαν, όπως μείζονες, ελάσσονες, δάνειες, τεχνητές, αλλοιωμένες, η ευθεία κατάσταση και οι αναστροφές τους, μεθ' εβδόμης – μεθ' ενάτης κ.ο.κ. (Παράρτημα Β).

Ειδικότερα, ο ορισμός «αλλοιωμένες συγχορδίες» αφορά τις συγχορδίες που σχηματίζονται στην τέταρτη και δεύτερη βαθμίδα, όπως οι συγχορδίες της Αυξημένης έκτης, Δεύτερης Ναπολιτάνικης και Τεχνητής Ελαττωμένης. Σε κάποιες περιπτώσεις μεταξύ των δάνειων συγχορδιών και Αυξημένης έκτης, χρησιμοποιείται «μη αποδεκτά» σωστή αρμονική – ρυθμική αγωγή, αποκλειστικά και μόνο για λόγους καλύτερης κατανόησης και εξάσκησης.

Τέλος, προτείνονται κάποιοι εναλλακτικοί τρόποι μελέτης των ασκήσεων που βοηθούν στην εκμάθηση μιας τυπικής συνοδείας στο πιάνο, προσδίδοντας συνάμα περισσότερο μελωδικό και μουσικό ενδιαφέρον (Παράρτημα Γ). Συστήνεται όμως να εφαρμοσθούν αφού πρώτα ο σπουδαστής είναι σε θέση να εκτελεί τις ασκήσεις ως έχουν, με μεγάλη άνεση και χωρίς λάθη.

Κλείνοντας, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά όλους όσους βοήθησαν και με παρότρυναν να συγγράψω αυτό το βιβλίο και ιδιαίτερα την μαθήτριά μου Εύη Κομπούρα, για την συμβολή της στην ψηφιοποίησή του.

Επιπροσθέτως, θα ήταν παράλειψη από μέρος μου να μην ευχαριστήσω όλους τους συναδέλφους καθηγητές για την τιμή που μου έκαναν να καταγράψουν την άποψή τους για το παρόν βιβλίο, και ιδιαίτερα τους εξαιρετικούς δασκάλους μου κ. Γράμψα Ιωάννη και Τσούγκρα Κωνσταντίνο, για τις γνώσεις και την διδαχή που μου προσέφεραν από την περίοδο που ήμουν απλός μαθητής, δείχνοντάς μου παραλλήλως τον δρόμο προς τον κόσμο της δημιουργίας, της μουσικής και της σύνθεσης.

Έναν κόσμο με πολλές δυσκολίες αλλά και συνάμα πανέμορφο.

Νίκος Τσιάντας
Οκτώβριος 2016

Preface

Keyboard Harmony stems from a teaching experience in advanced theory and harmony over many years. The book is addressed to both students and teachers, aiming to offer an in-depth understanding of the principles of harmony, and a thorough exam preparation as well. It is also designed to be an effective, accessible source of material for the musicians who wish to further pursue their practical understanding of tonal scales, chord progressions and harmonic relations, and to improve their harmonization and chordal accompaniment skills on key instruments.

The reader will notice that I chose the close chord position throughout the book. Personally, I consider this position to be the most feasible for beginners; once learnt, the student may easily proceed to open chord positions. To provide additional practice in chord spacing, each exercise is followed by several chord progressions to be played by memory in various positions. Furthermore, at the end of each chapter, the student will find a series of melodies, figured and unfigured basses in various keys, to be harmonized on the keyboard. Again, I suggest the close position for the beginner.

I must stress that the effectiveness of the exercises depends greatly on the provided fingering. By studying it carefully and acquiring a secure, solid knowledge of the technical, pianistic aspect of it, the student will be able to play, transport and harmonize any melody in any given key.

The exercises presented here are written in various keys. I focused, though, on keys up to four accidentals, since the music education system moves mainly at this level of difficulty. Furthermore, to clearly demonstrate the connection between major and minor keys, exercises in minor keys are similar, with the necessary alterations, to the respective exercises in their relative major keys.

Learning scales, accidentals, major keys, enharmonic scales, and natural, harmonic and melodic minor keys is a laborious and challenging task for the student. To clarify differences and similarities alike, I opted for grouping together the one below the other, all same-name scales, so that the student can easily compare them, distinguish between the various types of scales and eventually secure his/her knowledge of them. The scale tables are presented in Appendix A.

With the same goal in mind, I designed two concise chord tables found in Appendix B. Each table includes name, quality of chord, Roman numeral, root and inversion symbols. The term “altered chords” refers to those chords built on the fourth and second degree of the scale, such as augmented sixth chords, the Neapolitan chord, and the supertonic diminished seventh chord. I would like to point out that I have intentionally given “unconventional” four-part writing and rhythm in certain exercises on borrowed and augmented sixth chords. In my opinion, these solutions help the student not only to grasp the concept of these chords easily but also to play them on any key instrument without difficulty.

To give a more melodious, musical character in the exercises, I offer a more pianistic style of chordal accompaniment in Appendix C. However, I suggest using them only when the student has mastered the exercises as they are written, and is able to play them comfortably and without mistakes.

There remains the pleasant task of acknowledging assistance of all kinds in the writing and publishing of *Keyboard Harmony*. A special thanks goes to my student Evi Kompoura, for her invaluable help in the digitalization of this book. I am deeply grateful to my colleagues, for their valuable comments and suggestions on *Keyboard Harmony*. Last, but not least, I wish to express my warmest thanks to my

exceptional teachers and now colleagues, Yannis Grampas and Constantinos Tsougras, not only for their constructive comments on this book, but also for the vast musical knowledge they offered me since my student days. My gratitude goes to them for opening to me the world of musical creation: a world full of challenges, but also filled with wonderful experiences.

October, 2016
Nick Tsiantas

Ευθεία Κατάσταση Συγχορδιών
(*Chords in Root Position*)

Ευθεία Κατάσταση Συγχορδιών / *Chords in Root Position*
 Ντο Μείζονα / *C major*

ΑΣΚΗΣΕΙΣ / *EXERCISES*

1. Σημειώστε την αρμονική ανάλυση της παραπάνω άσκησης.
In the above exercise, symbolize the chords with Roman numerals.
2. Παίξτε στο πιάνο τις παρακάτω διαδοχές συγχορδιών στη Ντο μείζονα, σε κλειστή θέση 8^η, 3^η και 5^η.
Play on the piano three different versions of the following chord progressions, in C major, in close position.

I-V-I	I-IV-I	I-IV-V-I	I-V-VI-V-I	I-III-IV-V-I
I-II-V-I	I-VII-I	I-VI-IV-V-I	I-VI-IV-II-V-I	I-IV-V-VI-V-I

3. Μελετήστε στο πιάνο και παίξτε από μνήμης τις κλίμακες των ασκήσεων 1 και 6 (Παράρτημα Α). Βρείτε τον οπλισμό και τον προσαγωγέα κάθε κλίμακας και συγκρίνετε τις διαφορές μεταξύ της ελάσσονος μελωδικής κλίμακας και των υπολοίπων κλιμάκων.
Practice on the piano and play by memory the scales of exercises 1 and 6 (Appendix A). Name the key signature and leading tone for each scale; compare each minor melodic scale with its same-name major and minor scales as well.

Ευθεία Κατάσταση Συγχορδιών / *Chords in Root Position*
 Λα Ελάσσονα / *A minor*

ΑΣΚΗΣΕΙΣ / *EXERCISES*

1. Σημειώστε την αρμονική ανάλυση της παραπάνω άσκησης.
In the above exercise, symbolize the chords with Roman numerals.
2. Παίξτε στο πιάνο τις παρακάτω διαδοχές συγχορδιών στη Λα ελάσσονα, σε κλειστή θέση 8^η, 3^η και 5^η.
Play on the piano three different versions of the following chord progressions, in A minor, in close position.

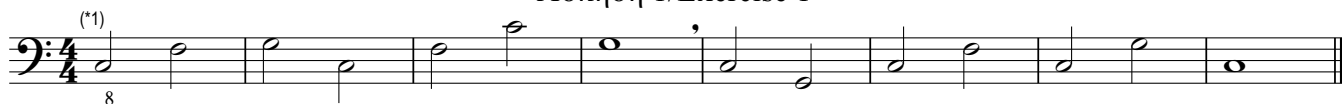
I-V-I   I-IV-I   I-IV-V-I   I-V-VI-IV-I   I-V-VI-V-I
 I-II-V-I   I-IV-II-V-I   I-VI-IV-II-V-I   I-VII-I   I-IV-V-VI-V-I

3. Παίξτε στο πιάνο από μνήμης τις κλίμακες της άσκησης 6 (Παράρτημα Α).
Memorize and play on the piano the scales of exercise 6 (Appendix A).

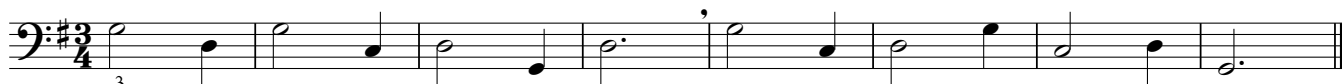
Ασκήσεις / *Exercises*

Ενάριθμα Βάσιμα / *Figured Bases*

Άσκηση 1/Exercise 1

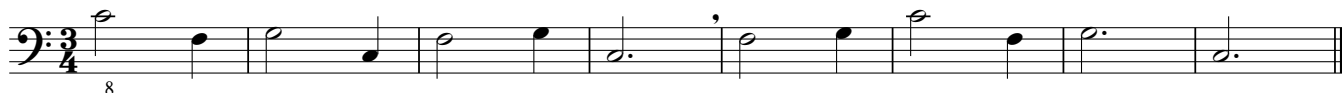
Άσκηση 2/Exercise 2

Άσκηση 3/Exercise 3

Άσκηση 4/Exercise 4

Άσκηση 5/Exercise 5

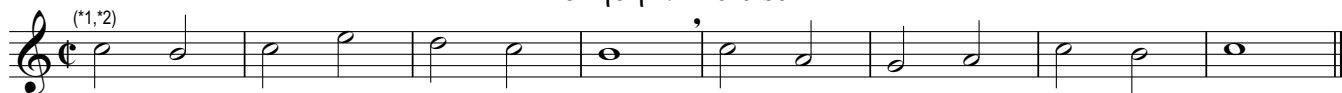

Άσκηση 6/Exercise 6

Μελωδίες / *Melodies*

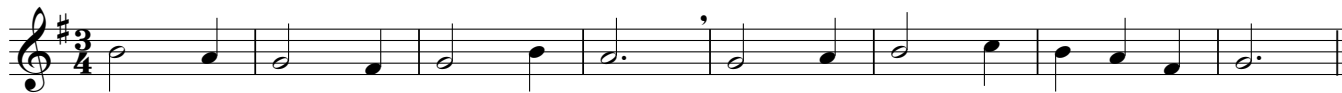
Άσκηση 1/Exercise 1

Άσκηση 2/Exercise 2

Άσκηση 3/Exercise 3

Άσκηση 4/Exercise 4

Άσκηση 5/Exercise 5

Άσκηση 6/Exercise 6

(1) Αρχίστε όλες τις ασκήσεις σε κλειστή θέση / *Start all exercises in close chord position.*

(2) Χρησιμοποιήστε μόνο κύριες βαθμίδες (I-IV-V) / *Harmonize the exercises using only primary chords (I-IV-V).*

Παράρτημα Α / Appendix A

Κλίμακες / Scales

Άσκηση 1/Exercise 1

NTO+ Μείζονα /C Major
NTO - Φυσική /C minor Natural
NTO - Αρμονική /C minor Harmonic
NTO - Μελωδική /C minor Melodic

Άσκηση 2/Exercise 2

PE+ Μείζονα /D Major
PE - Φυσική /D minor Natural
PE - Αρμονική /D minor Harmonic
PE - Μελωδική /D minor Melodic

Άσκηση 3/Exercise 3

MI+ Μείζονα /E Major
MI - Φυσική /E minor Natural
MI - Αρμονική /E minor Harmonic
MI - Μελωδική /E minor Melodic

Άσκηση 4/Exercise 4

ΦΑ+ Μείζονα /F Major
ΦΑ - Φυσική /F minor Natural
ΦΑ - Αρμονική /F minor Harmonic
ΦΑ - Μελωδική /F minor Melodic

Άσκηση 5/Exercise 5

ΣΟΛ+ Μείζονα /G Major
ΣΟΛ - Φυσική /G minor Natural
ΣΟΛ - Αρμονική /G minor Harmonic
ΣΟΛ - Μελωδική /G minor Melodic

ΣΥΓΧΟΡΔΙΕΣ / CHORDS							
Βαθμίδες Chords	Όνομασία Name	Μείζονες κλίμακες Major scales		Ελάσσονες Αρμονικές κλίμακες Harmonic Minor scales			
I	Τονική /Tonic	Μείζονα /Major (M, maj or +)		Ελάσσονα /Minor (m, min or -)			
II	Επιτονική /Supertonic	Ελάσσονα /Minor (m, min or -)		Ελαττωμένη /Diminished (dim)			
III	Τρίτη ή Μέση /Mediant	Ελάσσονα /Minor (m, min or -)		Αυξημένη /Augmented (aug)			
IV	Υποδεσπόζουσα /Subdominant	Μείζονα /Major (M, maj or +)		Ελάσσονα /Minor (m, min or -)			
V	Δεσπόζουσα /Dominant	Μείζονα /Major (M, maj or +)		Μείζονα /Major (M, maj or +)			
VI	Επιδεσπόζουσα /Submediant	Ελάσσονα /Minor (m, min or -)		Μείζονα /Major (M, maj or +)			
VII	Προσαγωγέας /Subtonic	Ελαττωμένη /Diminished (dim)		Ελαττωμένη /Diminished (dim)			
Ευθεία κατάσταση – Αναστροφές και Σύμβολα Συγχορδιών Root position – Inversions and Chord Symbols							
Ευθεία κατάσταση Root position		Πρώτη αναστροφή First inversion		Δεύτερη αναστροφή Second inversion		Τρίτη αναστροφή Third inversion	
7	Ευθεία κατάσταση με 7 ⁿ Root position with 7 th	6 or 6 3	Πρώτη αναστροφή First inversion	6 4	Δεύτερη αναστροφή Second inversion	6 or 4 or 2 4 2 2	Τρίτη αναστροφή με 7 ⁿ Third inversion with 7 th
9 7	Ευθεία κατάσταση με 9 ⁿ και 7 ⁿ Root position with 9 th and 7 th	6 or 6 5 5 3	Πρώτη αναστροφή με 7 ⁿ First inversion with 7 th	6 or 4 4 3 3	Δεύτερη αναστροφή με 7 ⁿ /Second inversion with 7 th	10 or 10 4 2 2	Τρίτη αναστροφή με 9 ⁿ και 7 ⁿ /Third inversion with 9 th and 7 th
13 9 7	Ευθεία κατάσταση με 13 ⁿ , 9 ⁿ και 7 ⁿ /Root position with 13 rd , 9 th and 7 th	7 6 5	Πρώτη αναστροφή με 9 ⁿ και 7 ⁿ /First inversion with 9 th and 7 th				
Σύμβολα συγχορδιών (Chord symbols)	II ii ◦ °7 °7 +	Κεφαλαία: Μείζονα συγχορδία /Capital letters: Major chord Μικρά γράμματα: Ελάσσονα ή Ελαττωμένη συγχορδία /Lower case letters: Minor or Diminished chord Ελαττωμένη συγχορδία /Diminished chord Μισή Ελαττωμένη συγχορδία με 7 ⁿ /Half diminished chord with 7 th Ολόκληρα Ελαττωμένη συγχορδία με 7 ⁿ /Full diminished chord with 7 th Όξυνση φθόγγου /Raised note					

Παράρτημα Γ / *Appendix C*
 Προτάσεις Πιανιστικής Συνοδείας
Suggestions for chordal accompaniment

First system of musical notation. Treble clef: two chords, each with a 5/2/1 fingering. Bass clef: notes 5, 2, 1, 5.

Second system of musical notation. Treble clef: four chords with various fingerings (5/2/1, 5/3/1, 4/2/1, 5/2/1). Bass clef: notes 5, 2, 1, 5. A *Ped.* marking is present under the first two chords. A (*1) annotation is on the right.

Third system of musical notation. Treble clef: eighth-note patterns with fingerings 1, 1, 1, 1. Bass clef: notes 5, 2, 1, 5. A *Ped.* marking is present under the first two chords. A (*2) annotation is on the right.

Fourth system of musical notation. Treble clef: eighth-note patterns with fingerings 1, 1, 1, 1. Bass clef: notes 5, 2, 1, 5. A *Ped.* marking is present under the first two chords. A (*3) annotation is on the right.

Fifth system of musical notation. Treble clef: eighth-note patterns with fingerings 1, 1, 1, 1. Bass clef: notes 5, 2, 1, 5. A *Ped.* marking is present under the first two chords. A (*4) annotation is on the right.

Η εναρμόνιση στο πιάνο αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα πρακτικά αντικείμενα εξέτασης, αλλά και ουσιαστικής σπουδής για την Αρμονία. Δυστυχώς στην ελληνική πραγματικότητα λείπουν εκείνα τα εγχειρίδια που θα επιτρέψουν στον δάσκαλο και τον σπουδαστή της αρμονίας, την ολοκληρωμένη και σε βάθος μελέτη του παραπάνω αντικειμένου, με αποτέλεσμα αφενός την δυσκολία της ανταπόκρισης σε κάθε μορφή άμεσης εναρμόνισης στο πιάνο απ' τους σπουδαστές και αφετέρου την μέτρια εικόνα που παρουσιάζουν οι περισσότεροι κατά την προφορική εξέτασή τους στο πτυχίο της Αρμονίας. Η εργασία αυτή που μας παραδίδει σήμερα ο Νίκος Τσιάντας αποτελεί ένα άριστο εργαλείο στα χέρια των καθηγητών αλλά και των σπουδαστών της αρμονίας, διότι με απλό και καθαρά πρακτικό τρόπο συμβάλει στην εξέλιξη και κατανόηση του τόσο σημαντικού ρόλου της λειτουργικής αίσθησης των βασικών λογικών αποκτημάτων της τονικής μουσικής.

Γιάννης Γράμψας
Μουσικολόγος MSc, Α.Π.Θ
Καθηγητής Ανώτερων Θεωρητικών
Διευθυντής Σύγχρονου Ωδείου Λάρισας

Με πολλή χαρά πήρα στα χέρια μου το δίτομο έργο **“Απ’ ευθείας Εναρμόνιση I & II”** του εξαιρετικού συναδέλφου και εκλεκτού φίλου Νίκου Τσιάντα και το οποίο αφορά στο υποχρεωτικό μάθημα των τάξεων του Ειδικού Αρμονίας όπως αυτό προβλέπεται από τον Κανονισμό Σπουδών. Τον αρχικό ενθουσιασμό μου διαδέχθηκε μία βαθιά εντύπωση γύρω από την ποιότητα, τον όγκο και τελικά την διεξοδικότητα με την οποία ο συγγραφέας χειρίζεται ένα πολύ δύσκολο μάθημα, τις περισσότερες φορές αδικημένο επειδή ακριβώς δεν υπήρχε μέχρι σήμερα ολοκληρωμένη προσέγγιση και καθοδήγηση.

Ο Ν. Τσιάντας καταφέρνει να αποκαταστήσει την χαμένη τιμή του να εναρμονίζεις εύκολα και σίγουρα, σύμφωνα πάντα με τους κανόνες της περιόδου της κοινής πρακτικής. Οδηγεί βήμα - βήμα τον μαθητή ώστε να κατανοήσει τη φύση των μελωδικών διαστημάτων και των αρμονικών συνδέσεων και εν γένει όλων των αρμονικών φαινομένων. Αυτό το κάνει για όλες τις τονικότητες, κάτι που είναι εξίσου θαυμάσιο και παρήγορο, μιας και το πιανιστικό επίπεδο και η εμπειρία του κάθε σπουδαστή είναι διαφορετική.

Η ολοκληρωμένη και προοδευτική παρουσίαση του αντικειμένου, η μουσικά ενδεδειγμένη και άρτια θεώρηση, η άψογη σελιδοποίηση και η κατανομή των κεφαλαίων ανά έτος, καθιστούν το έργο μοναδικά χρήσιμο εγχειρίδιο για τον καθηγητή, πολύτιμο βοήθημα για τον μαθητή και αναπόσπαστο κομμάτι της βιβλιοθήκης κάθε Ωδείου και Μουσικής Σχολής. Επιφορτίζει δε τον φίλο συγγραφέα με ευθύνες για τη μελλοντική παρουσίαση, ποιός ξέρει, ενός άλλου βιβλίου ίσως.

Εν αναμονή, λοιπόν...

Δημήτρης Δημόπουλος
Καθηγητής Πιάνου & Ανώτερων Θεωρητικών
Πιανίστας A.R.C.M. London
Διευθυντής Ωδείου Δ. Δημόπουλος
Διευθυντής Ορχήστρας του Α.Π.Θ

Το παρόν βιβλίο του Νίκου Τσιάντα έρχεται να συμπληρώσει ένα σημαντικό κενό που υπήρχε στην ωδειακή μουσική εκπαίδευση και αφορούσε την πρακτική εφαρμογή της τονικής αρμονίας στο πιάνο και το μάθημα του ενάριθμου μπάσου.

Το γνωστικό αυτό αντικείμενο είναι πολύ σημαντικό για την ολοκλήρωση των σπουδών της αρμονίας, καθώς συνδέει την θεωρία με την πράξη φέρνοντας τον μαθητή σε επαφή με τη ηχητική διάσταση της αρμονίας, ενώ ταυτόχρονα η ημι-αυτοσχεδιαστική πρακτική της άμεσης εναρμόνισης μπάσου ή μελωδίας στο πιάνο προσφέρει στον σπουδαστή ένα σημαντικό εφόδιο μουσικής ετοιμότητας, που θα του είναι ιδιαίτερα χρήσιμο στην επαγγελματική του ενασχόληση με τη μουσική.

Η προσέγγιση του Νίκου Τσιάντα στο αντικείμενο της απευθείας εναρμόνισης, η οποία παρουσιάζεται στο παρόν εκπαιδευτικό εγχειρίδιο μετά από πολλά χρόνια πρακτικής εφαρμογής, είναι σχεδιασμένη πολύ προσεκτικά και καλύπτει όλη την ύλη της αρμονίας με συστηματικό και προοδευτικό τρόπο, συμπληρώνοντας έτσι με τον καλύτερο τρόπο το κενό που αναφέρθηκε.

Εύχομαι να προσφέρει εποικοδομητική πρακτική γνώση και να αποδειχθεί χρήσιμο τόσο στους καθηγητές θεωρητικών όσο και στους σπουδαστές των ωδείων και των μουσικών σχολών.

Κώστας Τσούγκρας
Συνθέτης, Μουσικολόγος

Μία σημαντική απώλεια στη βιβλιογραφία της Ελληνικής Ωδειακής (και όχι μόνον) εκπαίδευσης ήταν μέχρι σήμερα η λεγόμενη «απευθείας εναρμόνιση», ένα από τα βασικά υποχρεωτικά μαθήματα στα Αμερικάνικα και Ευρωπαϊκά ανώτατα μουσικά ιδρύματα. Ο Νίκος Τσιάντας, με το παρόν δίτομο έργο του, καταφέρνει να καλύψει το κενό αυτό με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Πρόκειται για ένα βιβλίο πλήρες, ουσιαστικό, κατανοητό, με υπέροχα μουσικά παραδείγματα, το οποίο αισιοδοξώ πως σύντομα θα κατέχει περίοπτη θέση στη βιβλιογραφία των Ωδείων, και γιατί όχι, και των μουσικών Πανεπιστημίων της χώρας μας. Καλοτάξιδο!

Μιχάλης Οικονόμου
Αρχιμουσικός, Συνθέτης
Boston University, MM-DMA

Με πολλή προσοχή μελέτησα το βιβλίο αυτό και εντυπωσιάστηκα πραγματικά. Ένα βιβλίο με μια συναρπαστική απλότητα και συνάμα τόσο πλούσιο, αρχίζοντας από τα απλά, τα “γνωστά”, τα αυτονόητα, φτάνοντας μέχρι τα πιο απαιτητικά μονοπλάτια του σωστού συνδυασμού των ήχων. Είναι ένα βιβλίο που έλειπε από την “πολυσύχναστη” διδασκαλία της αρμονίας και που αποτελεί πια, καθημερινή μας υπόθεση. Ας το απολαύσουμε λοιπόν και ας το υποδείξουμε στους μαθητές μας, τιμώντας τον φίλο συνάδελφο Νίκο!

Νατάσα Παπαστάθη
Καθηγήτρια Πιάνου, Μονωδίας & Ανώτερων Θεωρητικών